

Katarzyna Maleszko

KATALOG

MUZEUM
W GLIWICACH

Zbroja *tatami gusoku*

XVII–XVIII w.

żelazo, mosiądz, laka, skóra, jedwab, bawełna, płótno

hełm: 47 cm (w dok. konserw. 70 cm);

kirys: w dok. konserw. dł. 100 cm, szer. 90 cm; kirys: dł. 70 cm; nabiodrki: wys. 55 cm

nr inw. MGI/H/3013 (hełm, kirys); MGI/H/3016 (naręczaki); MGI/H/4213 (nabiodrki)

obiekt po konserwacji

Hełm *karuta game tatami kabuto* z osłoną szyi i ramion, wykonany z metalowej plecionki kolczej łączącej skórzane prostokątne płytki powleczone czarną laką i podbite kilkoma warstwami tkaniny, od spodu konopną, na zewnątrz bawełnianą w kolorze pomarańczowym, ozdobioną nadrukowanym deseniem z motywem ważek. Krawędzie są wzmocnione skórzaną lamówką ozdobioną ornamentem z drobnych białych kwiatów wiśni. Dzwon i osłona karku połączone są taśmą skórzaną w kolorze indygo i białym.

Kirys jednoczęściowy – napierśnik i napełnik tworzą jedną całość związaną jedwabnymi taśmami po prawej stronie pod pachą i na piersi. Wykonany, podobnie jak hełm, z lekko wypukłych prostokątnych płytek skórzanych połączonych plecionką kolczą, podszytych kilkoma warstwami tkaniny: bezpośrednio do płytek przylega płótno konopne ręcznie tkane, kolejna warstwa to grube płótno jutowe, na tę warstwę nałożono papier, na sam wierzch bawełnianą tkaninę pomarańczową w barwny deseń z ważek. Krawędzie wzmocnione skórzaną ciemnozieloną lamówką ozdobioną ornamentem z białych kwiatów wiśni. Z kirysu

zwisają przyszyte do niego, chroniące biodra taszki (*kusazuri*) wykonane, podobnie jak kirys, z podbitych takimi samymi tkaninami wzmocnionymi warstwą papieru płytek powleczonych laką i łączonych plecionką kolczą, w górnej zaś części wyłącznie z plecionki kolczej. Skórzane szelki naramienne umocowane są granatową taśmą, do nich doszyte pagony wykonane z granatowej tkaniny i wyszywane w stylizowany motyw skorupy żółwia (*kikkō*). Spód podszyty płótnem bawełnianym w drobny deseń z motywem ważek.

Para naręczaków *shino-gote* wykonanych z bawełnianej tkaniny w kolorze kremowym w deseń z drobnych białych rozetek kwiatowych, podszytej płótnem konopnym i bawełnianym. Całość wzmacnia lamówka z zamszowej skóry. Pokrywająca zewnętrzne bawełniane płótno kolcza plecionka jest wzmocniona żelaznymi płytkami powleczonymi laką. W okolicach łokcia naszyte są metalowe rozetki; zapięski i ochrona kciuka są wykonane z profilowanego metalu powleczonego laką i mocowanego do tkaniny taśmą bawełnianą w kolorze niebieskim.

Nabiodrki typu *oda haidate* składają się z dwóch płatów kremowej wzorzystej tkaniny jedwabnej z pasowymi aplikacjami z granatowej skóry w drobny biały kwiatowy deseń; oba płaty wzmocnione są naszytym po wewnętrznej stronie płótnem w kolorze granatowym. Na dolnej połowie powierzchni nabiodrków umocowana jest plecionka kolcza *kusari*, w którą wmontowane są w trzech rzędach wąskie podłużne metalowe płytki *ikada*, a dodatkowe dwie grupy płytek ułożonych w rozetkę osłaniają kolana. Brzegi tkaniny wzmacnia lamówka z zamszu.

Zbroja *okegawa-dō* *tōsei gusoku*

XVIII w.

żelazo, laka, skóra, jedwab, bawełna

hełm: 30 x 21 x 15 cm,

dł. z nakarczkiem 36 cm;

maska: 22,5 x 16 cm;

kirys: wys. z taszkami 64 cm;

naręczaki: dł. 68 cm; nabiodrki:

wys. 59 cm; nagolennice: wys. 35 cm

nr inw. MGI/H/3014 (kirys);

MGI/H/3014/Bis (naręczaki,

nabiodrki, nagolennice);

MGI/H/3020

(hełm); MGI/H/3019 (maska);

zbiory OM

obiekt po konserwacji

Hełm typu *zunari kabuto*, dzwon wykonany z czterech płyt metalowych łączonych nitami, powleczonych czarną laką *rōiro*, daszek malowany od spodniej strony czerwoną laką. Nakarczek *shikoro* (osłona szyi) wykonany z czterech metalowych folg pokrytych skórą powleczoną warstwą laki czarnej. Obiekt po konserwacji: nowa warstwa laki, nowa jedwabna taśma łącząca folgi nakarczka i tkanina wyścielająca wewnętrzną powierzchnię dzwonu hełmu.

Maska *menpō*, metalowa, chroniąca brodę, policzki, nos; przymocowane do dolnej części maski folgi osłaniają szyję. Powierzchnia zewnętrzna i wewnętrzna powleczona czarną laką. Trzy folgi chroniące szyję są podklejone skórą, powleczona laką czarną i przymocowane do maski granatową taśmą jedwabną. Ten typ maski zaczął być stosowany w początkach XVI wieku.

Kirys typu *yokohagi okegawa dō* składa się z napierśnika i naplecznika wykonanych z żelaznych poziomych folg łączonych na nity. Obie części łączone są zawiasami na lewym boku, a na prawym wiązane bawełnianymi taśmami w kolorze ciemnego granatu. Powierzchnia zewnętrzna została zabezpieczona zagruntowaniem i powleczona laką czarną na czerwonym podkładzie oraz ozdobiona w górnej części poziomymi pasami malowanymi czerwoną laką w odcieniu cynobrowym. Pośrodku napierśnika widnieje duży, malowany również czerwoną laką znak herbowy (*mon*) w formie stylizowanego liścia bluszczu (jap. *tsuta*, herb rodu Matsudaira). Powierzchnia wewnętrzna została wyścielona płótnem konopnym i pokryta czarną laką na czerwonym podkładzie.

Po wewnętrznej stronie na obu częściach namalowane czerwoną laką dwa znaki będące „widzialną” mantrą, modlitwą, zobrazowaną za pomocą „nasiennej” sylaby z sanskrytu symbolizującej buddyjskie bóstwo. Znaki są mało czytelne, mogą symbolizować Dainichi, Amidę, Bishamontena lub Hachimana.

Kusazuri – taszki osłaniające biodra, każda składa się z czterech prostokątnych, lekko wypukłych stalowych folg łączonych pomarańczową taśmą jedwabną. Każda folga jest od spodu podklejona tkaniną lnianą, a od strony licowej powleczona czarną laką typu *sabi urushi*. Taszki mocowane są do kirysu taśmą bawełnianą w kolorze granatowym.

Naramienniki *ko-sode* (dokupione w Japonii w trakcie konserwacji) wykonane z siedmiu grzebieniastych metalowych, profilowanych folg pokrytych czarną laką i oplecionych taśmą bawełnianą w kolorze granatowym i pomarańczowym.

Naręczaki *shino-gote* (dokupione w Japonii w trakcie konserwacji) uszyte z wzorzystego jedwabiu podbitego granatowym płótnem. Do tkaniny mocowana jest metalowa plecionka kolcza *kusari* z wąskimi podłużnymi metalowymi płytkami *ikada*. Okolice łokcia zabezpiecza metalowa rozetka. Całość obszyta jedwabną lamówką w kolorze granatowym.

Nabiodrki typu *oda haidate* (dokupione w Japonii podczas konserwacji) wykonane z dwóch płatów wzorzystego (złoto-kremowy deseń w wić kwiatową *karakusa* na granatowym tle) jedwabiu podszytego płótnem w kolorze granatowym i wzmocnionego

na krawędziach lamówką z granatowej taśmy. Na tkaninę nałożona jest plecionka kolcza *kusari* wzmocniona metalowymi płytkami *ikada* i dodatkowymi profilowanymi płytkami ułożonymi w kształt dwóch rozetek mających chronić kolana. W dolnej części płatów tkaniny doszyte są języki służące do zapinania nabiodrów na udzie.

Nagolennice typu *shino suneate* (dokupione w Japonii podczas konserwacji) wykonane z wzorzystej tkaniny podszytej grubym płótnem, na którą naszyte są profilowane skórzane łubki łączone fragmentami plecionki kolczej, a w dolnej części od wewnętrznej strony skórzane łąty *kakozuri*. Górna część kończy się nakolankami z grubej białej filcowej tkaniny lamowanej zamszem i haftowanej zieloną nicią we wzór *kikkō* (połączone sześcioboki będące stylizowanymi rysunkami skorupy żółwia). Wiązanie z granatowej taśmy.

Zbroja okegawa-dō tōsei gusoku

XVIII – pocz. XIX w.

żelazo, laka, skóra, jedwab, płótno

hełm: 15 x 21 x 30 cm (dzwon); maska: 22 x 15 cm; kirys z taszkami: 57 x 47 cm (napierśnik), 57 x 47 cm (naplecznik), 25 cm (taszki osłony bioder *kusazuri*); naręczaki 70 x 24 cm; nabiodrki wys. 60 cm; nagolennice wys. 30 cm

nr inw. MGI/H/3016 (kirys); MGI/H/3019 (hełm); MGI/H/3020 (maska);

MGI/H/3014 (naręczaki); MGI/H/3016/Bis (nabiodrki); MGI/H/4213 (nagolennice)

zbiory OM

obiekt po konserwacji

Hełm typu *suji kabuto* składa się z 32 profilowanych płytek żelaznych nitowanych, z występującymi na zewnątrz żeberkami, pokrytych laką brązową. Daszek *mabazashi* gładki, pozbawiony ozdoby hełmowej. Nakarczek *shikoro* składa się z pięciu metalowych folg łączonych taśmą granatową, a na dolnej foldzie pomarańczową. Brak oprawy otworu wentylacyjnego *tehen*, a także bocznych skrzydełek *fukigaeshi* (ochrona skroni).

Maska *hempō* wykonana z blachy żelaznej, chroniąca podbródek, brodę i policzki, jest powleczone na zewnątrz laką czarną *rōiro*, od spodu laką czerwoną. Na podbródku znajduje się okrągły otwór wentylacyjny. W części policzkowej są umocowane dwa haki służące do zaczepienia sznura. Ochrona szyi (*yodare kake*) wykonana z trzech metalowych folg pokrytych od strony zewnętrznej skórą, powleczonych laką czarną *rōiro* i połączonych taśmą jedwabną w kolorze granatowym.

Kirys typu *hotoke dō* składa się z napierśnika i naplecznika wyprofilowanych zgodnie z budową ludzkiego tułowia, powleczonych laką w kolorze ciepłego brązu i łączonych podwójnym sznurowaniem z boku po prawej i lewej stronie. Górna, ozdobna część płyty jest powleczone laką błyszczącą, reszta

powierzchni matową. Pasy barkowe metalowe, przytwierdzone taśmą do naplecznika, z napierśnikiem połączone sznurowanymi pętlami z kościanymi dławikami. U dołu obu części pancerza zamontowane są dwie ruchome folgi grzebieniowe, mocowane taśmą bawełnianą sznurowaniem o gęstym splocie. Do dolnej folgi montowane są osłaniające biodra taszki *kusazuri*, każda złożona z pięciu podłużnych skórzanych folg o faliście, wielopłatkowo wyciętej górnej krawędzi, powleczonych laką czarną od strony spodniej i brązową od strony lica, łączonych taśmą (nową) jedwabną w kolorze intensywnie niebieskim (ultramaryna). Do naplecznika w górnej części pośrodku zamontowany jest metalowy uchwyt *gattari*, służący do wetknięcia wień proporca *sashimono*.

Naręczaki *kote* uszyte z płótna konopnego ozdobionego drukowanym brązowo-pomarańczowym deseniem o motywie smoków unoszących się wśród chmur; płótno to jest podszyte jeszcze dwiema warstwami płótna konopnego. Do tkaniny mocowana jest metalowa plecionka kolcza *kusari* z wplecionymi wąskimi podłużnymi metalowymi płytkami *ikada*. Okolice łokcia zabezpiecza metalowa rozetka; zapiętki i ochrona kciuka wykonane z metalowej blachy, płytka metalowa

naszyta jest też na obu naręczakach w okolicy ramienia. Całość obszyta jedwabną lamówką w kolorze granatowym. Mocowania z taśm skórzanych, metal powleczony laką w celu zabezpieczenia przed korozją.

Obiekt po konserwacji (2014 r.); nałożone nowe warstwy laki i skóry, wykonany nowy opłot jedwabny i bawełniany.

Nabiodrki (dokupione w Japonii w trakcie konserwacji zbroi) wykonane z jedwabiu w kolorze kremowym, w barwny wzór roślinny, i barwnej skóry w gęsty deseń z kwiatów wiśni; całość podszyta płótnem. Na dolną część płatów naszyte są cztery rzędy gęsto ułożonych metalowych płytek, połączonych poziomymi wąskimi pasami plecionki kolczej. Brzegi wzmocnione są lamówką zamszową w kolorze granatowym.

Nagolennice typu *shino suneate* wykonane z płatów grubej tkaniny, na którą naszyte są profilowane skórzane, powleczone czarną laką tubkowe płytki łączone taśmą. Górna część kończy się nakolankami z brylantyny *kikkō*, wzmocnionymi płytkami stalowymi wpikowanymi w materiał i ozdobionymi guzami z taśmą; górna krawędź nakolanków jest lamowana skórą zamszową. Wiązania wykonane z taśm w kolorze żółtym.

Zbroja okegawa-dō tōsei gusoku

XVIII w.

żelazo, mosiądz, laka, kość, jedwab, bawełna

hełm: ok. 15x21x30 cm; maska: ok. 20x12 cm; kirys: wys. z taszkami 68 cm; naręczaki: dł. 70 cm; nabiodrki: wys. 60 cm; nagolenice: wys. 31 cm

nr inw. MGI/H/3018 (kirys, naręczaki, nabiodrki, maska); MGI/H/3017 (hełm); MGI/H/3018/Bis (nagolenniki)
zbiory OM

Hełm *suji bachi kabuto* z gładkim daszkiem (uszkodzonym) o widocznych u nasady dzwonu okrągłych nitach i dzwonem z dwunastu podłużnych płytek stalowych z występującymi na zewnątrz żeberkami; z przodu widoczny uszkodzony uchwyt na ozdobę *kuwagata*. Otwór *tahen* oprawiony w mosiężne okucie w kształcie stylizowanej rozetki chryzantemowej. Nakarczek (*shikoro*) z czterech stalowych, powleczonych laką folg łączonych granatową taśmą bawełnianą; z tyłu pierścionki z brązu.

Maska *menpō* z przyprawionymi wąsami, wykonanymi z włosów i z odejmowaną osłoną nosa.

Kirys typu *yokohagi dō* wykonany z ośmiu żelaznych folg o widocznych krawędziach pokrytych czarną, a w dole czerwoną laką. Napierśnik łączony z naplecznikiem z prawej strony za pomocą granatowych taśm. Na napierśniku namalowany złotą laką herb (*mon*) rodu Morikawa. U góry napierśnika znajduje się półkolistą ochroną obojczyków (*muna ita*) z otworami po bokach, przez które przewleczony jest sznur z założonymi kościanymi dławikami i kołeczkami. Na

napleczniku zamocowany jest drewniany, powleczony laką czarną, pałkowaty zaczep *gattari* służący do zamontowania drzewca proporca (*sashimono*) ze znakiem rodowym. Naramienniki *ko-sode* wykonane z sześciu stalowych grzebieniowych folg, gęsto sznurowanych granatową i żółtą (wyblakłą) taśmą metodą *kebiki odoshi*.

Do dolnej części kirysu przymocowanych jest za pomocą granatowych jedwabnych taśm sześć taszek *kusazuri*, każda złożona z pięciu metalowych folg powleczonych czarną laką, ostatnia zaś u dołu laką czerwoną. Nabiodrki wykonane z plecionki kolczej nałożonej na bawełnianą granatową tkaninę o rąbku obszytą bawełnianą granatową taśmą i dodatkowo ozdobione metalowymi rozetkami oraz blaszkami.

Naręczaki typu *otagote*, wykonane z jedwabnej, podszytej płótnem tkaniny, na którą nałożona jest plecionka kolcza z metalowymi płytkami powleczonymi na zewnątrz czarną, a od strony wewnętrznej czerwoną laką; na łokieć naszyta ozdobna osłona w postaci metalowej rozetki. Napięstek metalowy, podklejony skórą, na zewnątrz

powleczony czarną laką i ozdobiony czterema rozetkami w kształcie kwiatu wiśni; krawędź lamowana skórą barwioną na granatowo. Oddzielnie naszyta osłona na kciuk, również metalowa, powleczona czarną laką.

Nabiodrki typu *oda haidate* wykonane z dwóch płatów granatowego płótna podszytego płótnem w kolorze kremowym i wzmocnionego na brzegach lamówką z granatowej taśmy. Na tkaninę nałożona jest plecionka kolcza *kusari* wzmocniona metalowymi płytkami *ikada* i dodatkowymi profilowanymi płytkami ułożonymi w kształt dwóch rozetek mających chronić kolana. W dolnej części płatów tkaniny doszyte są języki służące do zapinania nabiodrów na udzie.

Nagolenice (dokupione w Japonii w trakcie konserwacji) *shino suneate* wykonane z kremowej płócienną tkaniny w drobny granatowy deseń z rozetek kwiatowych, podszytej grubą jasną tkaniną. Po zewnętrznej stronie nałożone są pionowo długie metalowe, wąskie płytki połączone fragmentami plecionki kolczej.

Zbroja okegawa-dō tōsei gusoku

XVII-XVIII w.

żelazo, mosiądz, laka, jedwab, bawełna

hełm: ok. 15x21x30 cm; maska: ok. 20x12 cm; kirys: wys. z taszkami 69 cm; naręczaki: dł. 67 cm; nabiodrki: wys. 57 cm
nr inw. MGI/H/4213 (hełm z kuwagatą, maska, kirys, naręczaki); MGI/H/3013 (nabiodrki)

zakup w 1981 r.

Hełm typu *suji kabuto* z dzwonem wykonanym z dwunastu promieniście ułożonych szerokich płytek z widocznymi żeberkami i okrągłymi nitami, powleczonych czarną laką. Otwór *hachimanza* ujęty w mosiężną rozetkę w kształcie pięciopłatkowego kwiatu wiśni. Z przodu hełm jest zwieńczony „rogami” *kuwagata*, z boku zaś zaopatrzony w osłony skroni *fukigateshi* – od strony zewnętrznej oklejone wzorzystą barwioną skórą i ozdobione mosiężnymi spiralnymi okuciami wyciętymi w stylizowany kształt sosny, krawędź również zabezpieczona mosiężnym spiralnym okuciem; od spodu skóra biała w niebieski deseń ze stylizowanych form stonogi. Daszek z trzema ozdobnymi nitami powleczony od spodu laką czerwoną, a na zewnątrz czarną. Nakarczek wykonany z pięciu metalowych grzebieniastych, powleczonych czarną laką folg z gęstym opłotem z granatowej taśmy. Dolna folga ozdobiona dwoma rzędami węzłów krzyżowych w kolorze białym, niebieskim, zielonym i zblakłego oranżu.

Maska typu *hempō* chroniąca policzki i brodę, wykonana ze stalowej wyprofilowanej blachy powleczonej laką czarną na zewnątrz i laką czerwoną od wewnątrz.

Kirys *byō toji yokohagi okegawa dō* dwuczęściowy, wykonany z ośmiu poziomych żelaznych folg o widocznych

krawędziach. Trzy dolne folgi z ozdobnie, faliście wyciętymi krawędziami zespolone nitami o dużych okrągłych główkach. Górna folga napierśnika ozdobiona trzema złożonymi rozetkami w kształcie kwiatu wiśni; z prawej strony, na wysokości sutka, taka sama rozetka z metalowym pierścieniem (mógł służyć do umieszczenia chusty służącej do ocierania potu, do przewleczenia sznura lub do zawieszenia znaku). W górnej części kiryasu płyty osłaniające obojczyki (*muna ita*) i pachy (*waki ita*) połączone są z pancerzem granatową taśmą, pętle zabezpieczone mosiężnymi dławikami i pierścieniami, a krawędzie ujęte grawerowaną mosiężną lamówką *fukurin*.

Naramienniki *ko-sode* wykonane z sześciu żelaznych grzebieniastych folg powleczonych laką czarną i połączonych gęstym opłotem z granatowej i białej taśmy metodą *kebiki odoshi*; ostatnia płytka ozdobiona trzema rzędami węzłów krzyżowych w kolorze bladoodranżowym i biało-niebieskim. Zwieńczone są u góry metalowymi pasami *kanmuri-no ita*, z ozdobnymi okuciami i grawerowaną krawędzią.

Sześć taszek *kusazuri* osłaniających biodra połączonych jest z pancerzem granatowymi taśmami i każda z pięciu żelaznych grzebieniastych płytek z gęstym opłotem taśmą w kolorze granatowym, a na ostatniej płytce dodatkowo

ozdobionych – podobnie jak na naramiennikach – trzema rzędami węzłów krzyżowych, w kolorze bladego oranżu i biało-niebiesko-zielonym.

Naręczaki typu *shino gote* uszyte z żółtego jedwabiu podszytego granatową tkaniną bawełnianą pokryte są plecionką kolczą wzmocnioną podłużnymi metalowymi płytkami *ikada* powleczonymi czarną laką; ochrona dłoni – napięstka i oddzielnie naszyte osłony kciuka – wykonana z żelaza powleczonego czarną laką. Napięstek ozdobiony mosiężną rozetką w kształcie kwiatu wiśni. Łokieć dodatkowo osłonięty naszytą na plecionkę metalową rozetką.

Nabiodrki typu *oda haidate* wykonane z dwóch płatów kremowego płótna w drobny deseń z gęsto ułożonych rozetek wzmocnionego na krawędziach lamówką z granatowej taśmy. Na tkaninę nałożona jest w dolnej połowie płatów plecionka kolcza *kusari* wzmocniona metalowymi płytkami *ikada* i dodatkowymi profilowanymi płytkami ułożonymi w kształt dwóch rozetek mających chronić kolana. Górna krawędź plecionki ramowana naszytym skórzanym pasem w drobny biały deseń ze stylizowanych kępek irysów. W dolnej części płatów tkaniny doszyte są języki służące do zapinania nabiodrów na udzie.

Hełm typu *suji kabuto*

XVII-XVIII w.

żelazo, laka, taśma bawełniana, dekoracja rytowana i inkrustowana srebrem

16 x 22 x 32 cm (dzwon)

nr inw. MGI/H/ 3015

zbiory OM

Dzwon (*hachi*) zbudowany z siedmiu płyt wyprofilowanych i łączonych na nity z ozdobnymi nakładkami w formie kwiatu chryzantemy; żeberka płytek wyraźnie widoczne. Część czołowa ozdobiona wizerunkiem pary feniksów w ujęciu heraldycznym, pozostałe płytki, prócz dwóch bocznych

zaopatrzonych w haki do sznurów mocujących hełm na głowie, dekorowane rytowanymi, stylizowanymi chmurami. Obręcz z przodu puklowana i mocowana do dzwonu na nity, ozdobiona dwiema wypukłymi nakładkami w formie gęstych, zmarszczonych brwi. Brak daszka *mabizashi*. Z boku dwie

niewielkie osłony skroni (*fukigaeshi*). Otwór wentylacyjny *tehen* z ozdobną nakładką w kształcie stylizowanej chryzantemy. Nakarczek *shikoro* składa się z pięciu wyprofilowanych folg łączonych pomarańczową taśmą bawełnianą (oplot zachowany jedynie częściowo). Folia przylegająca bezpośrednio do dzwonu jest dodatkowo wzmocniona za pomocą ozdobnych nitów z brązu o okrągłych główkach obwiedzionych wąskimi ornamentalnymi bordiurkami.

Maska typu *haodate*

XVIII w.

żelazo, czarna laka, taśma bawełniana granatowa

13 x 18 cm

nr inw. MGI/H/4662

zbiory OM

Maska chroniąca tylko brodę (ten rodzaj pojawił się w połowie XIV wieku), wykonana z blachy żelaznej powleczonej czarną laką; trzy folgi osłony szyi (*yodare-kake*) powiązane taśmą bawełnianą w kolorze granatowym; z obu boków dwa bolce służące do mocowania sznurów hełmu.

